# ОЛИЙ ТАЪЛИМДА ЭКОЛОГИК САВОДХОНЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА АҲАМИЯТИ

**С.Б.Қораев**

***Чирчиқ давлат педагогика университети п.ф.д.***

**Э.К. Пўлатова**

***Астрахан давлат техника университети ассистент Тошкент вилояти филиали***

**Аннотация.** Мазкур мақолада олий таълим тизимида экологик саводхонликни шакллантириш ва ривожлантиришнинг аҳамияти ҳамда замонавий жамиятдаги долзарб муаммолар билан боғлиқлиги ёритиб берилган. Таълим жараёнида талабаларнинг экологик маданиятини юксалтириш, уларни табиатга эҳтиёткор муносабатда бўлишга ўргатиш орқали барқарор ривожланишга ҳисса қўшиш имкониятлари муҳокама қилинган. Шунингдек, экологик саводхонликни оширишда фандан фойдаланиш, интерфаол методлар ва инновацион ёндашувларнинг ўрни таъкидланган.

**Калит сўзлар:** экологик саводхонлик, олий таълим, барқарор ривожланиш, таълим жараёни, экологик маданият.

**Аннотация.** В данной статье освещается важность формирования и развития экологической грамотности в системе высшего образования и ее связь с актуальными проблемами современного общества. Обсуждались возможности повышения экологической культуры учащихся в образовательном процессе, содействия устойчивому развитию путем обучения их бережному отношению к природе. Также подчеркивается роль использования науки, интерактивных методов и инновационных подходов в повышении экологической грамотности.

**Ключевые слова:** экологическая грамотность, высшее образование, устойчивое развитие, образовательный процесс, экологическая культура.

**Annotation.** This article highlights the importance of the formation and development of environmental literacy in the higher education system and its connection with current problems in modern society. In the course of education, the possibilities of contributing to sustainable development have been discussed by elevating the ecological culture of students, teaching them to take a cautious attitude towards nature. Also highlighted are the use of science, interactive methods and the role of innovative approaches in increasing environmental literacy.

**Keywords:** environmental literacy, higher education, sustainable development, educational process, environmental culture.

**Кириш.**



*ISSN 3030-3907*

XXI асрда дунё миқёсида экологик муаммоларнинг ортиши, табиий ресурсларнинг етишмовчилиги ва глобал иқлим ўзгариши каби масалалар жамиятда янги билим, кўникма ва муносабатларни талаб қилмоқда. Бу ўзгаришларга мослашиш ва уларни бартараф этиш учун ҳар бир фуқаро экологик саводхон бўлиши шарт. Шу нуқтаи назардан, олий таълим муассасаларида экологик саводхонликни шакллантириш муҳим вазифалардан бири сифатида қайд этилади.

**Асосий қисм.**

**Экологик саводхонлик тушунчаси ва унинг кенг қамровли аҳамияти.**

**Экологик саводхонлик** - бу инсоннинг атроф-муҳитга нисбатан онгли, масъулиятли ва фаол муносабатини шакллантирувчи билимлар, кўникмалар, муносабатлар ва хулқ-атворлар мажмуасидир. У инсонга табиатни тўғри англаш, уни муҳофаза қилиш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва барқарор ривожланишга ҳисса қўшиш имконини беради. У нафақат табиатшунос ёки муҳандисларга, балки иқтисодчи, ҳуқуқшунос, муҳандис, педагог ва тиббиёт ходимига ҳам зарур.

Экологик саводхонликнинг асосий жиҳатлари. **Экологик билимлар** - табиат, экологик тизимлар, биологик хилма-хиллик ва атроф-муҳит муаммолари ҳақида билимга эга бўлиш. **Танқидий фикрлаш** - экологик масалаларга танқидий ёндашиш, сабаб ва оқибатларни таҳлил қилиш қобилияти. **Қийматларга асосланган ёндашув** - табиатга нисбатан ҳурмат ва масъулият ҳисси. **Фаол экологик позиция** - муҳитни муҳофаза қилишда фаол иштирок этиш, шахсий ва жамоавий қарорлар қабул қилишда экологик омилларни инобатга олиш.

Экологик саводхонликнинг аҳамияти:

- а**троф-муҳит муҳофазаси.** Экологик саводли фуқаро чиқиндиларни тўғри ажратиш, энергия ва сувни тежаш, зарарли одатлардан воз кечиш орқали табиатга фойдали таъсир кўрсатади;
- б**арқарор ривожланиш.** Барқарор иқтисодиёт ва жамият қуриш учун экологик билимларга асосланган қарорлар талаб қилинади. Масалан, қурилиш, саноат, транспорт, қишлоқ хўжалигида экологик стандартларга риоя этиш;
- с**оғлом ҳаёт тарзи.** Экологик саводли инсон табиий озиқ-овқат, тоза ҳаво ва сув аҳамиятини билиб, ўз ва яқинларининг саломатлигини асрашга ҳаракат қилади;
- т**аълим ва тарбия.** Ёш авлодда экологик онгни шакллантириш жамиятнинг умумий маданияти ва келажаги учун асос бўлади. Мактаб ва олий таълим муассасаларида экологик таълим муҳим ўрин тутади;



ISSN 3030-3907

- **глобал муаммоларни ечиш.** Климат ўзгариши, биологик хилма-хилликнинг йўқолиши, сув танқислиги каби глобал муаммоларни ҳал қилишда ҳар бир фуқаронинг экологик саводхонлиги муҳим аҳамиятга эга [1].

Демак, экологик саводхонлик - бу нафақат табиатни асраш, балки келажак авлодларга муносиб муҳит қолдириш йўлидаги асосий пойдевор ҳисобланади. У барча соҳаларда, жумладан таълим, сиёсат, бизнес ва оилавий ҳаётда ўз аҳамиятини намоён этади. Шу боис, экологик саводхонликни ошириш жамиятнинг умумий маданиятий даражасини кўтаришга хизмат қилади.

**Экологик саводхонликни олий таълим жараёнига интеграция қилиш йўллари:**

- ҳар бир йўналиш учун мос фанларда экологик билимларни жорий этиш**:** масалан, иқтисодчилар учун “экологик иқтисодиёт”, ҳуқуқшунослар учун “экологик ҳуқуқ”, муҳандислар учун “экологик хавфсизлик” фанлари;

- таълимда амалий йўналишни кучайтириш: лаборатория ишлари, тадқиқот лойиҳалари, маҳаллий экологик муаммолар бўйича таҳлиллар;

- экоклублар, тадбирлар ва флешмоблар ташкил этиш**:** талабаларнинг ташаббуси билан ОТМларда экологик ҳафта, ўсимлик экиш, чиқинди саралаш каби фаолиятлар ўтказилиши.

Экологик саводхонликни олий таълим жараёнига интеграция қилиш - барқарор тараққиёт, ресурсларни тежаш ва табиатни муҳофаза қилиш соҳасида самарали билим ва кўникмаларни шакллантиришга хизмат қилади. Қуйида буни амалга оширишнинг **асосий йўллари келтирилган** [4]:

- ўқув дастурларига экологик мавзуларни киритиш. Барча мутахассислик йўналишларида экологик масалаларни қамраб олган фанларни жорий этиш (масалан, "Экология ва барқарор ривожланиш"). Мавжуд фанларга (иқтисод, муҳандислик, ҳуқуқ, тиббиёт) экологик контент қўшиш;

- тармоқлараро ёндашув. Табиий фанлар, ижтимоий фанлар ва техник фанлар кесишмасидаги экологик масалаларни ўрганиш. Мультидисциплинар тадқиқот ва лойиҳаларни ривожлантириш;

- амалиёт ва лойиҳа ишлари. Кам энергия сарфлайдиган ёки қайта тикланадиган энергия лойиҳалари. ОТМ ҳудудида экологик мониторинг (ифлосланиш, чиқиндилар, энергия сарфи) ишларини ташкил қилиш;

- педагогларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш. Педагоглар учун экологик саводхонлик бўйича малака ошириш курслари. Янги методика ва



ISSN 3030-3907

технологияларни жорий қилиш (экологик симуляциялар, кейс-таҳлиллар, услубий қўлланмалар);

- талабалар иштирокини таъминлаш. Экоклублар, “яшил кампус” ташаббуслари, экологик акциялар. Эко-волонтёрлик, маҳаллий экологик муаммоларни ҳал қилишга йўналтирилган ташаббуслар;

- ахборот технологияларидан фойдаланиш. Онлайн курслар, экологияга оид интерактив платформалар. Экологик мобил иловалар ва рақамли ресурслардан фойдаланиш;

- ҳамкорлик ва халқаро тажриба. Экологик таълим соҳасида халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик. Меҳнат бозори ва ҳукумат ташкилотлари билан ҳамкорликда амалий таълимни ривожлантириш.

Қуйида экологик саводхонликни олий таълим жараёнига интеграция қилишга оид аниқ мисоллар ва амалиётни Ўзбекистон шароитида қандай ривожлантириш мумкинлиги ҳақида гапириб ўтамиз.

**Ўқув дастурлари ва курсларни яратиш.** Ўзбекистонда экологик саводхонликни ОТМларда қарор топтириш учун ҳар бир факультет ва кафедра бўйича экологик фанлар ишлаб чиқилиши керак. Масалан: э**кология ва барқарор ривожланиш** курслари турли мутахассисликлар бўйича тақдим этилса, талабалар экологик масалаларга боғлиқ ўз билимларини шакллантира олишади. **Экологик инновациялар ва барқарорлик** каби амалиётга ёндошган фанлар, талабаларга энергияни тежаш, қайта тикланадиган манбаларни қўллаш ёки чиқиндиларни қайта ишлаш бўйича кўникмаларни беришга ёрдам беради. **Маҳаллий ташаббуслар ва лойиҳалар. "Яшил кампус"** ташаббуси, яъни ОТМ ҳудудида экологик тозаланиш ва қайта ишлашга йўналтирилган лойиҳаларни амалга ошириш. Талабаларга ўзларининг ёшлар эко-акцияларини ташкил қилишга имкон яратиш (масалан, ОТМ атрофида дарахтлар шоқиш, ташландиларни йиғиш). "Энергия тежаш клуби" ташкил этиш, талабаларни энергия тежаш чораларини ривожлантиришга жалб қилиш.

Шу билан бирга яна қуйидагиларни ҳам қуйидагиларни амалга ошириш мумкин:

- э**кологик иқтисод.** Бу курс иқтисодиёт соҳасида экологик саводхонликни оширишга йўналтирилади. Талабаларга экологик барқарорлик, ресурслардан самарали фойдаланиш, энергия ва чиқиндиларни қайта ишлаш ҳақида билимлар берилади;

- **табиий ресурсларни бошқариш.** Бу курс талабаларга табиий ресурсларни мувозанатли ва самарали бошқариш, уларнинг барқарор фойдаланиш усулларини ўргатади;



ISSN 3030-3907

- **жаҳон экологик қонунчилиги.** Бу курс, талабаларга экологик ҳуқуқ ва халқаро экологик муаммоларни тушунишга ёрдам беради, хусусан, Париж келишуви каби халқаро ташаббуслар ҳақида билимлар оширишга қаратилган.

**Талабаларнинг амалий иши ва лойиҳалар.** Экологик барқарорликка оид тадқиқот лойиҳаларини илмий ишлар ва диссертациялар форматида талабаларга тақдим этиш. Талабаларга ОТМ лабораторияларида ёки ишлаб чиқариш майдонларида экологик тадқиқотлар ва амалий лойиҳаларда қатнашиш имкониятини бериш. Талабаларнинг экологик тадқиқотларда ва амалий лойиҳаларда иштирок этиши, уларнинг муаммоларга ёндашиш қобилиятларини оширишга ёрдам беради [5]. Бундай лойиҳаларни ташкил қилиш мумкин:

- **эко-волонтёрлик.** Талабаларни экологик акцияларга жалб қилиш, масалан, қашшоқликни камайтириш, қайта тикланадиган энергия манбаларини жорий этиш, ифлосланишни камайтиришга қаратилган лойиҳаларга иштирок эттириш;

- **инновацион экологик лойиҳалар.** ОТМда талабалар билан бирга "яшил технологиялар" ва барқарор энергия манбалари каби экологик лойиҳаларни ишлаб чиқиш;

- **ёшлар экологик лойиҳалари.** Талабаларга ўз экологик лойиҳаларини тақдим этишга имконият бериш ва уларни амалга ошириш учун маблағлар ажратиш.

**Педагогларни малака ошириш.** Педагогларни экологик саводхонлик бўйича махсус тренинглар ва семинарлар ўтказиш. Педагогларга экологик фанлар бўйича замонавий ўқитиш методларини жорий қилиш. Ҳар бир факультетда экологик мавзулар бўйича кафедралар ва лабораторияларни ташкил этиш.

**Ахборот технологияларидан фойдаланиш.** ОТМ сайтлари ва мобил иловалар орқали экологик билимларни тарқатиш. Масалан, экологик таҳлиллар учун махсус онлайн курслар. **Эко-технологиялар ва янгиликлар** ҳақида онлайн форумлар ва вебинарлар ташкил этиш.

**Ҳалқаро ҳамкорлик ва тажриба алмашиш.** Халқаро ОТМлар билан ҳамкорликни ривожлантириш, уларнинг экологик таълим дастурларини тадқиқ қилиш ва ўрганиш. Оқибатда, талабаларнинг халқаро экологик лойиҳаларда иштирок этишини таъминлаш. Халқаро ОТМлар билан ҳамкорлик орқали талабаларнинг экологик саводхонлигини оширишга йўналтирилган тадқиқотлар олиб бориш мумкин. Масалан. **Халқаро тадқиқот лойиҳалари**: талабаларни халқаро экологик тадқиқотларга жалб



ISSN 3030-3907

қилиш ва уларга барқарор ривожланиш масалаларини ўрганишга ёрдам бериш. **Халқаро семинарлар ва конференциялар**: экологик масалалар бўйича халқаро семинарлар ва конференциялар ташкил этиш, талабаларга буни ташкил қилишда иштирок этиш имконини бериш [2].

**Экологик клублар ва ташаббуслар.** ОТМлар ёки факультетлар доирасида экологик клублар ташкил этиш ва бу клублар орқали талабаларни ёшларга мўлжалланган экологик ташаббусларга жалб қилиш мумкин. **"Яшил кампус" ташаббуси**: ОТМ ёки коллежларда яшил ҳудудларни кенгайтириш, чиройли ва экологик тоза муҳитни яратиш. **Экологик симуляциялар ва роликлар**: талабалар учун экологик симуляциялар ўтказиш, уларга экологик муаммоларни ҳал қилиш бўйича амалий кўникмаларни олишга ёрдам беради.

**Таълимнинг рақамлашган шакли.** Экологик саводхонликни кенгайтириш учун онлайн курслар ва рақамли платформалар жорий қилиш. **Онлайн экологик курслар**: Мисол учун, ОТМлар веб-сайтида ёки махсус онлайн платформада экологик саводхонлик бўйича курикулумлар, видеолекциялар ва амалиётлар ташкил қилиш. **Мобил иловалар**: экологик мобил иловалар орқали талабаларга экология бўйича турли билимлар бериш.

**ОТМлар орасидаги рақобат ва экологик чемпионатлар.** ОТМлар ўртасида экологик лойиҳалар ва тадқиқотлар бўйича чемпионатлар ташкил қилиш, бу талабаларнинг ижодий ва амалий қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам беради.

Шу тариқа, экологик саводхонликни олий таълим жараёнига интеграция қилиш талабаларнинг экологик сезгирлигини ошириш, уларга табиатни муҳофаза қилиш ва ресурсларни самарали бошқаришга қаратилган кўникмаларни бериш учун муҳим қадам бўлади.

**Халқаро тажрибалар.**

**ОТМларда экологик таълим дастурлари ва курслари.**

**Германия - ОТМларида экологик инжиниринг.** Германиядаги **Штуттгарт ОТМи** экологик инжиниринг мутахассислигини олий таълим дастурига интеграция қилган. Бу курс талабаларга барқарор энергия, экологик дизайн ва табиий ресурслардан самарали фойдаланиш мавзуларини ўргатади. ОТМда экологик инжиниринг бўйича махсус лабораториялар ва амалиётлар, шу жумладан, «яшил» биноларни қуриш ва энергия тежаш лойиҳалари мавжуд.

**Англия - Барқарор ривожланиш ўқув дастури. Лондон коллежида** экологик саводхонликни ошириш учун «Барқарор ривожланиш» курслари ташкил этилган. Курс талабаларга атроф-муҳит, иқтисод ва ижтимоий



ISSN 3030-3907

муаммоларни ҳал қилишга қаратилган кўникмаларни олишга ёрдам беради. Курснинг энг муҳим хусусиятларидан бири - талабаларни экологик муаммоларни ҳаётда қўллашга қаратилган амалий тадқиқотларга жалб қилишдир.

**Экологик клублар ва лойиҳалар**

**Америка Қўшма Штатлари** - «Эко-кампус» ташаббуси. **Калифорния** ОТМлари «Эко-кампус» ташаббусини амалга оширган. Бу лойиҳа ОТМлар атрофида энергияни тежаш, чиқиндиларни қайта ишлаш ва ресурсларни бошқаришни мақсад қилган. Талабалар экологик тасвирлар ишлаб чиқиш ва амалий тадқиқотлар олиб бориш орқали ОТМлар муҳитида барқарор ривожланишни таъминлашга кўмаклашадилар. Бу лойиҳада талабаларнинг экологик клублари ҳам фаол иштирок этади.

**Туркия** - «Яшил ОТМ» ташаббуси. Миддл Ист Техник ОТМлари (METU) Туркиядаги экологик ОТМларга намуна бўлган. ОТМларнинг ўзида қайта тикланадиган энергия манбалари, чиқиндиларни қайта ишлаш, айни вақтда атроф-муҳитга зарар етказмасдан энергию сарфини камайтириш бўйича бир қанча лойиҳалар ишга туширилган. Талабалар бу лойиҳаларга амалий иштирок этган ва ёшлар экологик саводхонлигини оширишда фаол иштироки учун махсус мукофотлар топширилган.

**Экологик тадқиқотлар ва амалиётлар.**

**Швеция** - ҳаво иссиклигини камайтириш бўйича тадқиқотлар. Швециядаги Упсала ОТМлари экология ва табиатни муҳофаза қилиш бўйича халқаро тадқиқот лойиҳаларини амалга оширмоқда. Масалан, ОТМлардаги талабаларни ҳаво иссиклигини камайтиришга қаратилган тадқиқотларга жалб қилишadi. Улар энергия тежамкорлиги, «яшил» транспорт турлари ва ўсимликлар орқали углеродни сўрилишини ўрганишда қатнашишади. Бу лойиҳа талабаларга экологик барқарорликка қаратилган инновацион амалий тадқиқотларни олиб бориш имконини беради.

**Канада** - водород энергиясини тадқиқ қилиш. Торонто ОТМлари «Водород энергиясини ишлаб чиқариш» лойиҳасини талабалар билан биргаликда амалга оширган. Бу лойиҳада талабалар сувдан водород ишлаб чиқариш технологиясини ўрганишади. Бу экологияга нисбатан ижобий таъсирга эга бўлган, қайта тикланадиган энергия манбаси. Талабалар лабораторияларда турли экспериментлар олиб боришади ва уларнинг ишлари экологик муаммоларни ҳал қилишга қаратилган.

**Экологик саводхонликни оммалаштириш.**

**Япония - экологик билимлар платформаси. Токио ОТМлари** экологик саводхонликни ошириш учун онлайн курслар ва платформалар



ISSN 3030-3907

ташкил этган. Ушбу курслар талабаларга ҳамда жамоатчиликка экологик тафаккурни шакллантириш, иқлим ўзгаришлари, энергия тежаш ва сўнгги инновациялар ҳақида кўникмаларни бериб боришга йўналтирилган. ОТМларнинг интернет платформасида экологик симуляциялар ва ёшлар учун эко-акциялар ҳам ташкил этилади.

**Финляндия** - махсус экологик семинарлар. Хельсинки ОТМлар экологик саводхонликни ошириш мақсадида махсус экологик семинарлар ташкил қилади. Ушбу семинарлар студентларга экология ва иқтисодиёт ўртасидаги муносабатлар, экологик қонунлар ва барқарор ривожланиш дастурлари ҳақида ўқитиш мақсадида ўтказилади. Талабалар экологик саводхонликнинг ҳаётда қандай қўлланишини ва барқарор ривожланишга қандай ҳисса қўшишини амалиётда кўриб чиқишади.

Шу тарзда, бу мисоллар ва тажрибалар олий таълимда экологик саводхонликни интеграция қилишнинг муҳим йўллари ва ёндашувларини кўрсатиб беради. Улар орқали экологик билимлар талабаларга нафақат назарий, балки амалий даражада ҳам етказилади.

**Республикамизда:** Фарғона давлат ОТМи талабалари экологик таҳлил лойиҳалари орқали маҳаллий ҳаво ифлосланишини ўрганиб, уни камайтириш бўйича таклифлар ишлаб чиқдилар; Бухоро давлат ОТМида “Яшил ОТМ” дастури асосида талабалар ва педагоглар электр энергиясини тежаш бўйича амалий чоралар кўрди; Тошкент ахборот технологиялари ОТМида ахборот йўналишида таҳсил олувчи талабалар “Эко-илова” ишлаб чиқиб, аҳолига чиқиндиларни тўғри ташлашни ўргатмоқда.

**Барқарор келажак учун экологик билимнинг ўрни.** Барча соҳаларда етук мутахассис бўлиш учун фақат касбий билим эмас, балки ижтимоий ва экологик масъулият ҳам муҳим. Таълим жараёнида экологик саводхонликни шакллантириш талабаларнинг фаол фуқаролик позициясини ривожлантиради, уларда глобал муаммоларга нисбатан онгли муносабат уйғотади. Барқарор келажак учун экологик билимнинг ўрни жуда катта ва муҳимдир. Ҳозирги кунда бутун дунёда табиат ва инсон орасидаги муносабатларнинг яхшиланиши учун экологик билимларнинг тараққиётига алоҳида эътибор берилмоқда. Бу билимлар инсонларга табиий ресурсларни оқилона ишлатиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва келажак авлодларга соғлом ва хавфсиз муҳитни қолдириш учун зарурдир [3].

**Экологик билимнинг барқарор келажакдаги аҳамияти:**

**- табиатни муҳофаза қилиш ва ресурсларни сақлаш.** Экологик билимлар одамларга атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий ресурсларни оқилона ва самарали ишлатиш, қайта тиклаш ва сақлаш усулларини тушунишга ёрдам



ISSN 3030-3907

беради. Бу, ўз навбатида, табиатнинг бузилишига қарши курашиш, ресурслар исроф бўлмаслигини таъминлашга имкон беради;

- **иқлим ўзгариши ва унинг таъсирлари**. Экологик билим одамларга иқлим ўзгаришининг сабаблари, таъсирлари ва унга қарши курашишнинг самарали усулларини тушунишга ёрдам беради. Бу билимлар, масалан, иссиқхона газларини камайтириш, янгиланувчи энергия манбаларини ишлатиш, табиий офатлардан ҳимоя қилиш каби муҳим йўналишларда фойдаланилади;

- **жамоат ва шахслар орасида экологик маданиятни шакллантириш.** Экологик билимлар шахслар ва жамоалар орасида экологик маданиятни шакллантиришга ёрдам беради. Одамлар ўз хулқ-атворини атроф-муҳитга таъсир ўтказмайдиган шаклда ўзгартиришлари мумкин. Бу эса барқарор ривожланишга йўл очади;

- **экологик барқарорлик ва иқтисодий ривожланиш**. Экологик билимлар ва барқарорлик тамойиллари иқтисодиёт ва жамиятнинг узоқ муддатли ривожланишини таъминлашга ёрдам беради. Барқарор ишлаб чиқариш, ресурсларни қайта ишлаш ва чўлланишга қарши курашиш иқтисодий самарадорликни ошириб, атроф-муҳитга таъсирни камайтиради;

- **келажак авлодларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш**. Экологик билимлар келажак авлодларга ҳамда уларнинг ҳаёт сапосини сақлаш учун муҳим аҳамиятга эга. Агар биз ҳозирги кунда табиатни сақлашга аҳамият бермасак, келажак авлодлар табиий ресурслардан фойдаланиш имкониятига эга бўлмайди;

- **ўқитиш ва хабардорлик.** Экологик билимлар, айниқса, ёшларнинг маърифати ва хабардорлигини оширишга кўмаклашади. Ўқувчиларга, талабаларга экологик билимларни ўргатиш, уларнинг замонавий экологик муаммоларга нисбатан фикрлаш қобилиятини ошириш муҳимдир.

Демак, барқарор келажак учун экологик билимлар муҳим ўрин тутади. Экологик билимларни ҳар бир одам ўз ҳаётида амалиётга татбиқ этиши керак. Бу билимларни ёшлар ва жамоатлар ўртасида кенг тарқатиш орқали, биз глобал экологик муаммоларни ҳал қилишда ва барқарор ривожланишни таъминлашда муваффақиятга эришишимиз мумкин.

Шундай қилиб, олий таълимда экологик саводхонликни ривожлантириш нафақат талабаларнинг шахсий ривожига, балки умумий жамият фаровонлигига ҳам хизмат қилади. Ҳар бир йўналишда таҳсил олаётган талабаларда экологик онгни шакллантириш - барқарор келажакни таъминлашнинг асосий кафолатларидан биридир.

Амалий таклифлар: барча йўналишларда экологик билимларни мажбурий фанлар қаторига киритиш; олий таълим муассасаларида “Эко



ISSN 3030-3907

клублар” фаолиятини қўллаб-қувватлаш ва уларни экологик лойиҳаларга жалб қилиш; талабаларнинг экологик маърифати ва кўникмаларини баҳолаш учун махсус диагностика тизимини жорий этиш; халқаро экологик ташкилотлар билан ҳамкорликда лойиҳалар ташкил этиш ва талабаларни уларга жалб қилиш.

## ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Назаров, Ш.Х. *Экологик таълим ва тарбия асослари.* Тошкент: “Фан ва технология”. – 2020.
2. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives.* Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444. – 2017.
3. Алимов, Қ.Х. *Олий таълимда барқарор ривожланиш тамойилларини жорий этишнинг педагогик асослари*. Самарқанд: СДУ нашриёти. – 2019.
4. Ганиев, И.М. *Педагогик жараёнда экологик таълимни интеграциялаш усуллари.* Журнал: “Ўзбекистонда таълим”, № 2, -Б. 45-50. - 2020.
5. Назарова, З.Ш. *Талабаларда экологик онг ва маданиятни шакллантиришда замонавий ёндашувлар.* “Илм ва амалиёт” журнали, № 1, -Б. 63-68. - 2023.



ISSN 3030-3907